основні й нагальні заходи у просуванні до сталого водокористування в районі із зниженням високого рівня водоємності. По-перше, створити та забезпечити функціонування нової інфраструктури Державної системи моніторингових досліджень на засадах інтеграції відомчих і регіональних систем в єдину систему, удосконалити всі складові елементи створеної системи та її інфраструктури, поліпшити якість функціональної діяльності системи. По-друге, потрібно вибрати основні напрями та пріоритети раціонального водокористування, враховуючи територіальні особливості. По-третє, важливою є розробка стратегічного плану екологічного збереження водних басейнів з урахуванням особливостей кожного району, враховуючи в першу чергу соціальну сферу водокористування.

1.Василенко С.Л. Эколого-господарські аспекти технічного водопостачання крупних міст // Науковий вісник будівництва: Матеріали міжнар. наук.-практ. семінару «Методи підвищення ресурсу міських інженерних інфраструктур». Вип.26. – Харків: ХДТУБА, ХОТВ АБУ, 2004. – С.40-50.

2. Васильев А.І., Влащенко С.А., Даніленко А.Л., Железнякова І.Л., Явдошенко С.А. Формування економічних систем підвищення ефективності стійкого водозабезпечення міст // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.62. – К.: Техніка, 2005. – С.136-145.

3.Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Суми, 2001. – 284 с.

4.Петросов В.А. Управління регіональними системами водопостачання. – Харків: Основа, 1999. – 172 с.

5.Тимошенко С.О., Понаморенко О.С. Управління водним господарством України // Водне господарство України. – 2004. – № 5-6. – С.17-21.

Отримано 18.09.2010

УДК 336.221

О.А.ПУРДЕНКО
Національний університет державної податкової служби України, м.Київ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянуто вплив податкової політики на трансформацію галузі електроенергетики сфери матеріального виробництва до впровадження екологічної енергії з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Обгрунтовуються пропозиції з урахуванням проведеного аналізу щодо ефективності оподаткування електроенергії.

Рассмотрено влияние налоговой политики на трансформацию отрасли электроэнергетики сферы материального производства к внедрению экологической энергии с учетом опыта зарубежных стран. Обосновываются предложения с учетом проведенного анализа относительно эффективности налогообложения электроэнергии.

Influence of tax policy on transformation of electrical energy industry of material production sphere to introduction of ecological energy taking into account experience of foreign countries is considered. Propositions on efficiency of electrical energy taxation taking into ac-

count the conducted analysis are substantiated.

Ключові слова: електроенергетика, нормативно-правове забезпечення, оподаткування, податкове регулювання.

Оподаткування підприємств електроенергетики різних країн формувалось під впливом різних економічних, соціальних та політичних умов, що зумовлює постійний пошук оптимальних варіантів в оподаткуванні цієї галузі.

В основі оподаткування підприємств електроенергетики на Заході лежать чотири базові суспільні цінності: конкурентний ринок електроенергії, демократичний та правовий підхід до оподаткування, вплив та значення для громадянського суспільства.

Вивчення сутності податкової політики у зарубіжних країнах в галузі електроенергетики перебуває на сьогодні на початковій стадії. В літературі відсутні спеціальні роботи з цієї теми. Проте є дослідження, що висвітлюють у цілому розвиток економіки з урахуванням даної галузі. Авторами робіт є вчені Н.Байков, Г.Безмельніцина, В.Варнавський, А.Волков, А.Єрхов [1-4] та ін.

Функціонування галузі електроенергетики за кордоном побудовано на основі принципів отримання прибутку і принципу суспільного добробуту, що за формулою Ієремії Бентама (1748-1832) є найбільшим щастям для більшої кількості людей.

У розвинених країнах світу податки та податкові збори становлять від 25 до 50% валового внутрішнього продукту країни. Найбільша питома вага податкових платежів існує в Данії, Швеції, Бельгії, Фінляндії і Нідерландах.

Невід'ємним елементом оподаткування підприємств електроенергетики більшості податкових систем країн світу є індивідуальний акциз, який наділений високим фіскальним потенціалом. Французький економіст Ф.Демезон у XVII ст. зазначав, що акциз «здатен один принести казні стільки і навіть більше, ніж усі інші податки».

Акцизним збором оподатковуються товари, як правило, які не належать до речей першої необхідності. Включення до переліку підакцизної продукції електроенергії, формується відповідно до визначених цілей, а саме – обмежуючий вплив на обсяг споживання та стимулювання ефективності виробництва. Таким чином, держава спонукає виробників електричної енергії до впровадження і розробки енергозберігаючих технологій та використання альтернативних джерел енергії.

В Україні не існує акцизу на електроенергію, лише цільова надбавка до діючого тарифу на теплову та електричну енергію, згідно із Законом N849-IV від 22.05.2003 р., що встановлюються Кабінетом Міні-

стрів України разом з Національною комісією регулювання електроенергетики України (НКРЕУ), що певним чином дестимулює розвиток енергозберігаючих технологій та використання альтернативних джерел енергії.

Досвід оподаткування електроенергетики, базується ще й на поширених та розповсюджених енергетичних податках, в тій чи іншій формі вони існують майже у всіх зарубіжних країнах. При цьому енергетичні податки по своїй суті – це фіскальні податки, тобто призначені для отримання доходів. Енергетичні податки здійснюють певний позитивний ефект на оточуюче природне середовище.

Так, в податковій системі США податкам, які направлені на захист навколишнього природного середовища, приділяється значна увага. Вони складають особливу групу місцевих податків.

Особливий інтерес викликає податок на енергоносії, що використовуються як моторне паливо, для опалювання в електроенергетиці. В Нідерландах, наприклад, подібний податок, прийнятий на основі Закону про охорону навколишнього середовища, стягується з нафтопродуктів, вугілля і газу, вироблених у країні або імпортованих для використання як паливо. Ставки податку встановлені залежно від ступеня забруднення атмосфери при спалюванні даного енергоносія. Слід зазначити, що на бензин, дизельне паливо й опалювальний мазут податок в Нідерландах стягується на додаток до відповідних акцизів, розмір яких у ряді випадків також враховує екологічні критерії (наприклад, залежність ставки акцизу на бензин від вмісту свинцю).

Отримані при цьому засоби можуть бути спрямовані на стимулювання охорони природи споживачами, розробку і впровадження безвідходних технологій, утилізацію відходів, розчищання старих звалищ і т.п. [5].

Дані щодо споживання первинних енергоресурсів по регіонах світу, які були оприлюднені в 2003р. [6], наведено в табл.1.

Таблиця 1 – Споживання первинних енергоресурсів по регіонах світу, млн. т у.п.

№ п/п	Країни світу	2000 р.	2010 р.	2020 р.
1	Промислово розвинуті	7700	8640	9550
2	СНД і Східної Європи	1850	2100	2380
3	Ті, що розвиваються	4560	6775	8920
4	Загалом	14110	17510	20850

Оподаткування підприємств електроенергетики сфери матеріального виробництва в зарубіжних країнах перш за все спрямовано на підвищення ефективності, зменшення енергоємності та охорону навколишнього середовища.

Сучасним енергосистемам характерне посилене втручання держави в сферу економічного життя даної галузі, різниця полягає лише в ступені цього втручання. В США воно менше, в Швеції більше, Німеччина і Японія в цьому відношенні на середньому рівні. В США «державне регулювання вже давно стало невід'ємною складовою частиною американського господарського механізму» [7].

Досвід реформ електроенергетичного сектору країн Центрально-Східної та Південної Європи свідчить, що більшість з них (Чехія, Угорщина, Польща, Румунія та ін.) йшли шляхом дезінтеграції електроенергетичних холдингів і поетапної та досить тривалої приватизації генеруючих і дистрибуційних компаній. Як показав досвід цих та інших країн, у ході приватизації енергетичних компаній значною проблемою було нагромадження дебіторсько-кредиторської заборгованості, яка істотно погіршувала інвестиційну привабливість об'єктів. Для розв'язання цієї проблеми країнами Європи, зокрема, застосовувалися такі інструменти, як створення палат боргових розрахунків (Естонський національний борговий фонд) та банків для реструктуризації кредитів (Словенське агентство з відновлення банків). Литва пішла шляхом трансформації заборгованості одних компаній в акціонерний капітал інших, Румунія – шляхом списання боргів, а Польща та Чехія реалізували певні програми з розпорядження безнадійними боргами [8].

Порівняння вітчизняної податкової системи з її аналогами в країнах-членах ЄС дає можливість визначення конкурентоспроможності нашої країни на світовому ринку товарів та інвестицій і вибору головних напрямів реформування податкових відносин.

Порівняльний аналіз податкового навантаження за видами податків в окремих країнах наведено в табл.2, 3. За всіма видами основних податків (податок з корпоративного прибутку, ПДВ, обов'язкові збори соціального страхування, податок з доходів громадян) необхідно звернути увагу на те, що навантаження в Україні є вищим або на рівні середнього по країнах Європейського Союзу: податок з прибутку в Україні – 25,0% в ЄС – 27,4%; ПДВ в Україні – 20%, в ЄС – 19,4%; соціальний внесок підприємств в Україні – 39%, в ЄС – 24%. Тільки за рівнем акцизних зборів, які є найефективнішими регулюючими податками, адже саме акцизом оподатковується електроенергія, середні ставки в Україні (2,1% до ВВП) є нижчими ніж в країнах ЄС (3,1%), що свідчить про недосконалості податкової системи: надвисокий податковий тиск в Україні не сприяє обмеженню виробництва шкідливих для здоров'я товарів і послуг.

Характерною відмінністю європейського оподаткування підприємств електроенергетики є застосування:

Таблиця 2 – Рівень оподаткування корпоративного прибутку, ПДВ та акцизів в Україні та у країнах-членах ЄС, 2004 р., % [9]

Країни	Податок на прибуток корпорацій	ПДВ	% до ВВП		
			податок з прибутку	ПДВ	акцизи
Україна	25,0	20,0	4,7	4,9	2,0
В середньому по ЄС (старі члени)	31,4	9,7	3,4	7,5	3,0
В середньому по ЄС (нові члени)	21,5	19,0	2,6	7,8	3,3
в тому числі:					
Естонія	0,0	18,0	1,3	9,6	-
Кіпр	15,0	15,0	5,0	7,5	2,0
Латвія	15,0	18,0	2,1	7,7	3,2
Литва	15,0	18,0	0,6	7,4	3,4
Мальта	35,0	15,0	4,1	6,5	2,7
Угорщина	17,7	25,0	2,4	8,0	3,6
Польща	19,0	22,0	1,9	8,6	4,4
Словаччина	19,0	20,0	-	7,7	-
Словенія	25,0	20,0	1,4	9,0	3,6
Чехія	28,0	19,0	4,4	6,4	3,3
Ірландія	12,5	21,0	-	7,1	3,5

Таблиця 3 – Податки з індивідуальних доходів громадян, внески на соціальне страхування громадян і підприємств в Україні та у країнах-членах ЄС, 2004 р. [10]

Країни	% у доходах громадян		Відрахування підприємств (роботодавців) на соціальне страхування (до фонду зарплати), %
	податок з доходів	внески індивідуального соціального страхування	
Україна	13,0	0,0	39,0
Нові члени ЄС, в тому числі:			
Польща	6,1	25,4	20,4
Словаччина	7,9	13,4	35,0
Угорщина	12,4	13,5	32,0
Чехія	11,4	12,5	31,0
Старі члени ЄС, в тому числі:			
Австрія	10,8	18,0	28,8
Бельгія	26,6	14,0	29,7
Великобританія	15,9	8,5	9,9
Данія	30,0	10,6	0,5
Греція	0,6	16,0	27,8
Ірландія	10,6	5,0	10,7
Іспанія	12,7	6,4	30,4
Італія	18,6	9,2	33,0
Люксембург	8,9	13,8	13,5
Нідерланди	8,5	25,8	16,3
Німеччина	19,6	20,9	20,9
Португалія	5,6	11,0	23,8
Фінляндія	24,2	6,1	24,1
Франція	13,1	13,6	38,0
Швеція	24,0	7,0	32,0

по-перше, спеціального екологічного оподаткування, що зумовлює ефективний захист природи і оточуючого середовища;

по-друге, запровадження спеціальних обмежуючих податків за використання енергетичних джерел (електроенергія, газ, вугілля, дизельне паливо, мазут, якщо вони використовуються не для виробництва електроенергії). Платниками зазначених податків є як підприємства, так і населення. Ставки цих податків встановлюються у грошовому виразі в розрахунку на одиницю відходів (викидів) та використаних природних ресурсів.

Слід зазначити, що по енергетичних джерелах ставки податків знижуються з метою збільшення обсягів споживання за рахунок використанням альтернативних джерел (біомаси, вітру, сонця тощо) та економії споживання енергії.

В Україні стягуються цільові податки, до діючих тарифів на електричну та теплову енергію, за рахунок яких відбувається формування відомчих фінансових фондів, які підпорядковані Міністерству палива та енергетики, тобто вони не потрапляють до держбюджету, що свідчить про відсутність оподаткування як такого.

Розвиток оподаткування електроенергетики та розвиток самої галузі кожної країни відбувався різними шляхами, з урахування особливостей та динаміки розвитку економічної системи. Враховуючи, що податки так чи інакше впливають на діяльність підприємств та функціонування галузі в цілому, вони ще й формують бюджет будь-якої держави, що є основним джерелом його наповнення. На сьогоднішній день існує потреба в дослідженні та запровадженні ефективної податкової політики в галузі електроенергетики сфери матеріального виробництва з урахуванням всіх особливостей нашої держави та з урахуванням досвіду зарубіжних країн в цій галузі.

1.Байков Н., Безмельницина Г. Мировое потребление и производство первичных энергоресурсов // Мировая экономика и международные отношения. – М., 2004. – №5. – С.48.

2.Варнавский В. Реформирование мировой экономики // Мировая экономика и международные отношения. – М., 2003. – №.5. – С.25.

3.Волков А.М. Роль научно-технического фактора в экономической истории Швеции // Северная Европа. Проблемы истории. – М., 2005. – №5. – С.187-198.

4.Єрхов А.Г. Економіка Скандинавських країн на межі тисячоліть // Вісник Донецького державного університету управління // Менеджер. – 2005. – №2(28). – С.48-54.

5.Андреева Н.Н. Теоретические основы экологического реформирования налоговой и учетной систем в условиях трансформации экономики Украины // Научные труды ДонНТУ. Вып.89-1. – Донецк, 2005. – С.184-193.

6.Сергеев П. Мировое потребление и производство первичных энергоресурсов // Мировая экономика и международные отношения РАН РФ. – М., 2003. – №5. – С.146.

7.Веклич О.О. Удосконалення системи екологічного оподаткування // Фінанси України. – 2001. – №2. – С.3-11.

8.Крисоватий А.І. Теоретичні засади податку як соціально-економічної категорії // Фінанси України. – 2003. – №2. – С.4-10.

9.Structures of the taxation systems in the European Union. Data 1995-2002. – Luxembourg: Official Publications of the European Communities, 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs.

10.Country Submissions; OECD Economic Outlook, December 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/dataoecd.

11.Филюк Г.М. Вплив бюджетно-податкової політики на трансформацію ринкових структур в Україні Теоретичні засади податку як соціально-економічної категорії / Г.М Филюк // Фінанси України – 2009. – №5. – 56 с.

Отримано 18.09.2010

УДК 332.101

Т.Є.ОДАРЕНКО, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ПРОБЛЕМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розглядаються екологічні аспекти проблем житлово-комунального господарства України.

Рассматриваются экологические аспекты проблем жилищно-коммунального хозяйства Украины.

Environmental problems of housing and communal services of Ukraine are considered.

Ключові слова: екологічна політика, житлово-комунальне господарство, регіон.

Однією з ключових складових структурних реформ в Україні є реформування житлово-комунального господарства. Це багатоаспектне питання, що має, зокрема екологічну специфіку. Принциповий характер екологічних передумов і наслідків змін у ЖКГ досить повно розглянуто в роботах П.Т.Бубенка, Б.М. Данилишина, В.П.Семиноженка [1-3] та деяких інших вчених. Але поспішні кроки в умовах кризових обмежень спонукають знову загострити необхідність урахування екологічних чинників.

Екологічні проблеми житлово-комунального господарства – це проблеми населених пунктів, територіальної структури виробництва, структурної пропорційності між галузями, що виробляють товари та надають послуги, виробничої структури та інфраструктурних характеристик. Вагомою причиною їх виникнення є процеси урбанізації у багатьох містах України. Перевантаження територій виробничими об'єктами обумовило зростання концентрації населення і неспроможності об'єктів ЖКГ до його обслуговування. Дались ознаки і наслідки економічної кризи, нестачі фінансових коштів, структурної незбалансованості виробництва.